

Pomladni mrazovi.

I.

Pri Kosmovih so obhajali sedmino po rajnem Kosmu.

Okrog mize v precej prostorni izbi je sedelo nekaj žensk, večinoma pa so se zbrali možaki, ki so imeli kaj veljave v Kranjski gori. Bili so sosedge in sorodniki rajnega Kosma, železniškega čuvaja in malega posestnika. Med resnimi možmi je rdel tudi kak mlad obraz.

Mati Kosmovka je pridno donašala vina na mizo. In če je včasih sedla med družbo, takoj so ji privrele iz oči grenke solze . . . Ah, saj je živela toliko let v sreči in miru s svojim blagim možem; nikdar se nista prepirala — bila sta vzgled vsej vasi. In zdaj ga je poklical Bog k Sebi; a ona je ostala sama, sama s svojimi otroki. Sicer je ni skrbelo, kako bo preživela sebe in svoje otroke; kajti pokojnina, katero dobi po možu, in malo posestvo ji bo zadostovala za najhujše potrebe. Ali vendar bi bila rada dala vse, vse, kar ima, da bi bila mogla poklicati nazaj svoji deci ljubega očeta.

In uboga žena si je brisala oči, ko je pogledavala na tri zapuščene otroke, ki so žalostni sedeli kraj mize. Nekoliko so jo vendar potešile tolažljive besede sorodnikov in sosedov, kajti vedela je, da jim prihajajo tolažila od srca, ker je bil rajni Kosem obče priljubljen in spoštovan mož.

„Mina, daj potolaži se!“ zavrne jo sosed Križnik. „Verjemi, Tone je v nebesih in uživa že večno plačilo, ki si ga je tu zaslužil s svojim trudom. Saj bomo šli tako kmalu za njim in se snidli — če Bog dá — vsi srečni in veseli.“

Vsi drugi možki in ženske so mu pritrjevali tako, da je Kosmovka obrisala zadnje solze z bledih lic.

Potem so začeli govoriti — kakor je že navada o rajnem. Z govorno so načrtali vse njegovo življenje in naštevali vse njegove vrline. Kosmovki se je to dobro zdelo. Slišala je, kako radi so imeli vsi njenega moža. Tuintam je še sama pridejala kako opazko o mladostnem njegovem življenju.

„Ko sva bila še otroka“, je spet zastavil Dolenc, mož v najboljših letih, sva bila vedno skupaj. Hodila sva po cele popoldneve porodu Pišence in iskala okroglih kamenčkov, ali pa sva zidala hišice in delala mlinčke. Ej, bila sva vesela, da malokdo tako! Toda on je moral kmalu v mesto v šolo, in potem ga nisem videl pet dolgih let. Ko je dovršil ljudsko šolo — takrat še ni bilo pri nas take šole — je prišel domov. A ni bil več stari veseljak, ampak zdel se mi je prav gosposki. Navzlic temu je bil še vedno prijazen z menoj. A kmalu sva se morala spet ločiti. Šel je namreč doli k Lahom, menda v Trst učiti se trgovstva ali ka-li.“

„Da, bil je v Trstu trgovski učenec“, potrdi Kresnik, daljni Kosmov sorodnik, „a ni bil dolgo. Nekega jutra je krmil kanarčke, kar je bilo njegovo prvo jutranje opravilo. No, in ko je tako krmil tiste gosposke tičke, je po

nesreči preveč potisnil koritce v kletko in pri tem zlomil kanarčku tenko nožico. Ta je seveda premilo začivkal — a Tone, hajdi jo pobriše iz hiše gospodarja, ki je bil jako osoren mož. Boječ se kazni, je zapustil Trst in šel z praznim žepom naprej. Kam, tega sam ni vedel. Hitel je le dalje, ponedevu in po noči, spal je v kakšnem hlevu ali pod kakim kozolcem. — Hodil je že štirinajst dni. Dobri ljudje so mu dajali jesti, da revež ni poginil lakote. — Tako je prišel doli v Slavonijo, kjer so menda že širokohlači Turki, in tu se ga je usmilil bogat kmet, pri katerem je ostal nekaj let. Doma so bili v velikih skrbeh, ko jim je naznanil trgovec iz Trsta, da mu je ušel Tone. — No, po dolgih letih se je zopet vrnil in je ostal doma do vojaških let.“

„Veliko je prestal na tem popotovanju, kakor mi je sam večkrat pravil“, oglasi se Križnik. „To je bila šola za moje prihodnje življenje“, je dejal sam večkrat.“

„Da, bil je veren in pošten mož“, potrdi Rogar.

Tako seje govorica pletla možakom, pili so vino in jedli pogačo. Prijetno je potekala v živih razgovorih ura za uro, in Kosmovka je vsaj za nekaj časa pozabila nekoliko na svojo bridko izgubo, kakor tudi otroci, ki so bili prej vsi potrti.

Le dvanajstletni Jernejček, ki je ravno tisti čas dovršil ljudsko šolo, je molče sedel med svojim bratom, dvajsetletnim Tonetom, in sestrico Minico. Ni se menil za pogovor možakov in žensk, ampak se je udal popolnoma svojim mislim.

Umril je dobri oče, katerega je imel tako silno rad! Sedaj šele je izprevidel, koliko je izgubil s svojim očetom, sedaj šele je spoznal, kolikokrat ga je žalil . . . Ah, da bi mogel vse poravnati! — Solze so mu nanovo prišle v oči, ko mu je stopil pred oči tisti prizor na pokopališču . . . Drago krsto so spustili v tiho jamo in debele grude so začele padati na krsto . . . Tedaj je videl plakati mater, brata in sestrico, videl solze sorodnikov. Jasno jutranje solnce je sinilo na zemljo s svojim zlatim svitom, in zvonovi so zapeli žalostno, tako žalostno kot še nikdar . . . Tedaj je tudi on ihtel na glas, da se je zasmilil pogrebem, ki so zrlí sočutno nanj. Ali pred njegovimi očmi je ginilo vse — le krsto pokrito s črnimi grudami je videl pred sabo . . . In hotel je z lastnimi rokami odstraniti te črne grude z drage krste, hotel z lastnimi prsti odtrgati pokrov krste in s solzami poklicati ljubega očeta nazaj v življenje . . . Toda bilo je prepozno — — Brezčutna gomila se je že dvigala nad dragim grobom, in pogrebci so se že jeli razhajati . . . Brat je stopil k njemu, prijel ga za roko in ga peljal domov. Brez volje se je odmaknil in brez volje je stopal z bratom, ki ga je tolašil . . .

Te misli so se obnavljale po Jernejčkovi glavi, ko so se pogovarjali možje in žene o rajnem Kosmu. Prebudil se je šele takrat, ko je začul med govorjenjem svoje ime.

„In z Jernejčkom, Mina, kaj bo s tem?“ slišal je vprašati staro Skalarjevo Angelo.

„Jernejček gre pa ‚v Nemce‘,“ odgovori Kosmovka. „Rajni Tone ima tam prijatelja, ki je krojač. S tem se je bil že prej pogodil, da ga vzame za učenca, ko dovrši šolo. Mislim, da bo dobro za Jernejčka, če se nauči malo nemškega. Krojaški stan pa tudi ni slab.“

„Ne, ni slab, to pa že ne!“ se oglasi Klofutar, vaški krojač. „Človek živi pri svoji šivanki in poje kakor ptiček. Pri tem pa ni treba velikega truda, kar je za takega suhca, kakršen sem jaz, jako prigodno. Ej in zasluži se tudi, zasluži, če ni drugega, pa grba na hrbet!“

Dasi se ni spodobilo za tak čas, so se vendar vsi zasmejali krojačevim besedam. Tudi materi Kosmovki je šinil smeh preko usten. Tudi izmed najhujših oblakov včasih solnce posine.

„Vidiš, Jernejček, le potolaži se!“ nadaljuje krojač. „Res je lepo, če človek žaluje za svojim očetom — ali pomisli: tudi moj oče so nekoč umrli, in tudi Klofutar je jokal za njimi, ravno ta Klofutar, ki stoji pred tabo in norce brije.“

„A ‚v Nemce‘ je strašno dolga pot in tudi hudi ljudje so tam“, se je upal Jernejček vprvič oglasiti.

„Kaj bo daleč!“ odgovori krojač, „na kolodvoru se vsedeš na vlak, ta zažvižga in v par urah si v Beljaku, v tistem lepem mestu, kjer je polno takih hiš kakor je naša šola ali sodnija. Videl boš stvari, da kar ust ne boš mogel zapreti. Le verjemi mi in nič se ne boj! Čez tri leta boš prišel nazaj in boš stopil pri meni v službo, kajneda, Jernejček?“

In krojač Klofutar je pričel božati Jernejčkove lase, kar je temu dobro ugajalo. Sploh je imel že od nekdaj rad šaljivega krojača in zvesto ga je vselej poslušal in se smejal njegovim dovtipom. Klofutar je pa tudi imel veliko veselje nad najmlajšim sinom svojega starega znanca Kosma in večkrat mu je stisnil kak novčič v roke, da si je kupil deček kaj sladkega v prodajalni.

„Pa bodi priden“, ga je podučeval dobri mož, „in nikdar ne pozabi na Boga. Če boš marljiv in pobožen, se ti bo vedno dobro godilo. — Glej, da prideš še k meni, predno greš odtod!“

„Bom prišel, stric“, je obljubil deček.

Medtem so začeli gostje vstajati s sedežev in se zahvaljevati za gostrežbo. Nanovo so tolažili vdovo, naj nikaar preveč ne žaluje, sicer bi ji škodovalo zdravju, kar bi bilo največja nesreča za njene otroke.

Nato so se razšli vsi in v izbi so ostali le mati, Tone, Jernejček in Minica. —

Dasiravno bi bila mati najraje na glas zajokala, je vendar zadrževala solze, da ne bi še bolj žalostila svojih ljubih, dobrih otrok. Razgovarjala se je z njimi o bodočem življenju. Tako so prišli do sklepa: Tone prevzame gospodarstvo, osemletna Minica naj hodi dalje v šolo, a Jernejček naj gre čez teden dni na tuje k očetovemu prijatelju učiti se krojaštva.

II.

Izza temnih gorá se je počasi dvigalo solnce. Ob njegovih rumenih žarkih so zažareli sivi snežniki kroginkrog, in tanka megla, ki je ležala vso noč na plešasti glavi resnega Razora, se je začela polagoma razgubljati.

Nastalo je krasno jutro.

V dolini je zablestela rosa na cvetovih poljskih in vrtnih rož, na oživljeni travi in na košatih drevesih. V gózdu so se zbudili ptiči, in iz njihovih mladih grl je zadonel jutranji pozdrav in se dvigal kakor gorka zahvala Večnemu proti nebu . . .

Jernejček je sedel z materjo v železniškem vozu in zrl skozi okno v prebujajočo se naravo. Dasi mu je bilo pri srcu nekako težko, je vendar gledal z veseljem neznane kraje, ki so se širili pred njegovimi očmi. Vlak je drdral enakomerno dalje po dolini, čez bujna polja, čez pisane travnike, čez bistre vode.

Jernejček je gledal vse to začetkoma z vso pazljivostjo, toda kmalu mu je bilo vse preveč enolično in začel je misliti nazaj, nazaj na one trenutke, ko je jemal slovo od rodnega kraja.

No, brat Tone mu je stisnil le roko in mu voščil srečno pot; opomnil ga je tudi, naj bo priden . . . A vse to se je zdelo takrat Jernejčku preveč hladno. A kaj, brat Tone je že tako velik in močen, in gotovo bi se ne spodobilo, da bi se bil tako velik in močen človek kazal ginjenega . . . Bog te obvari, brat Tone! . . .

A ko je stopil k sestrici Minici, katero je vzdrabila mati sredi noči iz sladkih sanj, je bilo vse drugače. Minica se je oklenila njegovega vratu in začela jokati, kot da bi se bil za večno poslavljal od nje. Prosila ga je s sladkim glasom, naj ostane pri nji . . . Saj kdo ji bo zanaprej pomagal delati računske naloge, ki so tako težke? In s kom se bo igrala tam na trati, ko bo prišla pomlad in bodo tam vzcvetele bele marjetice in druge rožice, kar jih zbudi zlato solnčice, ki tako lepo sije? In s kom bo molila zjutraj in zvečer molitev k angelu varihu? . . . Ej, Minica je zaman prosila; Jernejček je moral iti . . .

In spet mu je stopil pred dušo dragi rajni oče in njegov grob tam za šolo . . .

Vlak pa je hitel dalje, vedno dalje . . . In Jernejček se je spet domislil ločitve od Minice, in usta so mu neslišno šepetala: „Bog s tabo, Minica! Morebiti se več ne vidiva tu na zemlji!“ . . .

Potem pa se je spomnil na krojača Klofutarja . . . Da, včeraj popoldne je bil pri njem in mož mu je dobro postregel. Prinesel mu je velik kos belega kruha in sirovega masla, in ko se je nekoliko branil, mu je zapretil s prstom:

„No, no — če ne boš hitro jedel, bom pisal tvojemu prihodnjemu gospodarju, naj te namaže z medom in te pojé! — Ali boš jedel?“

Jernejček je vzel urno kos kruha in ga deval v usta.

„Vidiš, tako je prav!“ se je smehljal krojač. „Kaj bi se obotavljal, če ni treba? Še miš se ne brani kosa slanine, četudi ji je nastavljen v pasti. Saj

veš, da si danes zadnjikrat pri meni kot brezskrben deček — kje boš že jutri ob takem času! — Peljal se boš v tiste kraje, katerim se več ne pravi Kranjska gora, in videl boš ljudi, ki se nič več ne imenujejo Klofutarji! . . . Ej, pot te bo vodila mimo tistega mlina, ki se mu pravi „Kukov mlin“, toda nikar ne poslušaj tam tistih koles!“

„Zakaj pa ne, stric?“

„Zato, ker vednoinvedno pojejo tisto svojo pesem: Holadi, nazaj . . . nazaj . . . nazaj! . . . — Kdor čuje šumenje tistih koles, jo pobriše tebiničmeninič, odkoder je prišel. Za slovo pa zapojejo še njegovim petam: Ho hó . . . ho hó!“ . . .

Jernejčka so obkrožali kroginkrog sami spomini, sladki in grenki, ki jih je odpodila šele mati z besedami:

„Pripravi se, Jernejček! Kmalu bova v Beljaku — glej, tam že lahko vidiš prve hiše.“

V istem hipu je zažvižgal tudi vlak . . . Čez nekoliko minut je že obstal na kolodvoru. Kosmovka in njen sin sta izstopila in se napotila v mesto.

Jernejček je kar ostrmel, ko je zagledal lepe hiše, ki so bile po njegovem mnenju ravno tolike ali pa še večje kakor tiste, v katerih stanuje sam presvetli cesar. Strahu je skoraj vzkliknil, ko je stopal čez visoki most tiho šumljajoče Drave. — „Ej, naša Sava se mora skriti pred njo“, mislil si je samprisebi. Mati ga je vodila po vsem mestu in mu pokazala vsako imenitnejšo reč. Jernejček je pozabil za nekoliko ur svoj rojstni kraj, tako ga je prevzela lepota tujega mesta. — Le ko je stal pred majhno kolibo in videl tam mnogo krasnih reči, se je spomnil na svojo sestrico in rekel materi:

„Mama, dajte, kupite tisto-le svetinjico in jo izročite Minici, da jo nosi v spomin name!“

Kosmovka je res kupila tisto lepo svetinjico in jo skrbno zavila v papir . . .

(Dalje prih.)

Zimska cvetka.

Mislil sem, da je že pomlad
Spet priklila v dežel zala:
Tam na vrhu v suhi travi
Cvetka se je prikazala . . .

Solnce ljubko jo je gredo,
Gorke sape varovale . . .
Aj prezgodaj, le prezgodaj
Sem vesel bil cvetke zale.

Za oblak se solnce skrije,
Spet zaveja mraz ledeni
Pa opali cvetko drobno —
Ah, v globoko žalost meni.

L. Struinski.

